

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Meserháni Hajos*

Cím:

DÓZSA A PALOTA TÉREN

Nepszabadság, 1961. aug. 20.

Osztályozás

43

Dózsa György

"1961"

Személy

Helyezés

Jinnen indult kettős felhajtóval a serpentinút a királyi palotába. Kétoldalt a testőrlaktanyák egyforma tömbje állt; kiégett falait átépítették a felszabadulás után bérházakká. Ahonnan egykor — nem is régen — a kikentkifent, glaszékesztyűs testőrök vigyázták Buda várának királyi palotáját, ott Dózsa György szobra áll most őrt. Durván faragott kőarca a Tabán parkjának fordul. Város állt ott gyerekkorunkban, ódon, kicsi város, kopott és piszkos, de mégis különlegessége a világ nagyvárosai közt Budapestnek: különös zárvány, négyszáz éves kis rezervátum, Horthy lebontatta. A Habsburgot nem zavarta, hiszen ritkán lakott látogatóban, a mérhetetlen nyomorúságból sajtolt procc palotában. De Horthy, jobb híján kénytelen volt ott lakni, és őt zavarta a látvány. Kitekintett háromszáz ablaka közül valamelyikén, és mindjárt a szegénységet látta, az évszázados elmaradottságot, nyomort, mindjárt az országnak kellett eszébe jutnia, és hogy mit tett vele; hát hivatkozott higiénijára, városképzésre, egyebekre. Óbudáig, Újpestig, a Valéria-telepig meg a puszták nyomorúságig nem látott el, de a Tabánt lebontatta. Éppen azt, ami szegénységünkben talán leginkább lett volna megőrzésre méltó emlék. Ha most kitekintene az ablakon, Dózsát látná...

Négyszázötven év után végre szobra állhat az ország fővárosában. Azon a helyen, ahol négyszázötven évvel ezelőtt ünneplő tömeg várta. Ahol udvara élén a király fogadta, és oldalára kötötte az aranyveretes nemesi kardot. És ahol a Rákóczi mezéjén összegyűlt kereszties hadik vezérévé emelték. A senki székelő parasztiúrból, végvári hadnagyból, a legnagyobb sereg parancsnoka lett, amelyet addig ez az ország látott.

A feudális rend szétszűllött, az uralkodó csak imádkozni és koldulni tudott, kiskirályok érdekszövetségei tépték darabokra az ország erejét, déli határainkon ott állt a török. Egyetlen főúr nem adott katonát, egyetlenegy sem vállalta az önkéntes sereg vezetését. Az ország veszedelmét senki nem vette komolyan, csak a megcsúfolt nép, a nyomortól és véres

igazságtalanságtól űzött parasztok, az úton-útfélen kirabolt városi polgárok, mesterek és legények, a szegény irástudók, a zászlójuktól szétszórt veterán katonák és az alsóbb nemesség, akik mindenfelől a végre kibontott zászlók alá gyülekeztek, Dózsa zászlai alá. Mind, aki érezte, hogy így nem maradhat, ahogyan van; és akik látták, mert látniuk kellett, hogy a végveszélyt az országra nem a török hozza elsősorban, hanem a belső ellenség. Azoktól kell megszabadulni előbb, hogy megállhas-

sanak majd a török előtt is. Kénytelen volt felismerni a sereg, hogy feladatának ez a sorrendje. Hiszen az urak nem is engedték, hogy másfelé forduljon. Majd a maguk családi harcaiban akarták eszközül használni erejét, majd meg hátbatámadták, véres kegyetlenséggel provokálták. Dózsa és serege nem tehetett mást, mint amit tett. És népe ellen már tu-

dott az úri magyarság, küllországi segítséggel, zsoldosokat állítani. Temesváráért, Dózsa tízes trónjáért százötven évig a török, utána a német ült a nyakunkon. A parasztsereggel az úri rend egy pusztulásra ítélt ország egészség-

ges erőinek utolsó életakaró fellobbanását oltotta ki.

S akik ezt a gázságot elköveték, még az emléket is bemocskolták, évszázadokra a magyar népi hazafiság első elemi erejű megnyilvánulásának. Büdös paraszt, hazátlan bitang lett a nevéük, gyilkos martalócnak bélyegezték őket a gyilkos martalócok. Werbőczy szobrot kapott és hány más országpusztító, de az aki a maga korában egyedül lett volna országmentő, Dózsa, nem.

Tragikus történet ez. És a történet tragikus ihletét hordozza magán a szoborkompozíció, meszetekintő, elszánt hősévé, tágasan komponált terével, amely mintha az ország színpadát állítaná elénk, mellékalakjaival, a sokfelől egybegyűlt, sokféle és mégis egy akaratra kovácsolódott sereg allegóriájával. A bilincseitől szabadulni, nemzetté válni készülő népet látjuk, amelynek korai szándékát még nem bírja el a történelem. Amely már nem akarni tudta nagyon, amit nem akart, de célt még nem láthatott maga előtt. Csak maga mögött: Mátyást az igazságos, erős királyt. Aki meghalt.

Hányszor próbálta meg a züllött úri rend, változó módon, de lényegében 1514—1515 sémája szerint, a kezéből kiejtett hatalmat felkapni a földről. Gondoljunk Esze Tamás talpasaira és Rákóczi áruló zászlósúraitra, Bem seregére és Görgeyre; vagy a hatalmukról 1918-ban lemondó urakra, akik 1920-ban Dózsát megint csak tízes trónra ültették. És állították az új tízes trónt 1947—1948 összesküvései, 1956, állítanak, ha tudnák, a Nyugatra elbitangolt hazátlanok.

A történelmet idéző tragikus ihlet ad erőt ennek a szoborkompozíciónak. Fegyelmezett pátoszával, különösen a főalak tömören megfogalmazott mondanivalójával, a kevés szép budapesti köztéri szobor számát növelj egyggyel, és fontos mementó mindazoknak, akiknek elvisz majd útjuk előtte, mindannyiunknak, Dózsa György végre nemzetté vált népének.

Meserháni Hajos